

## Osmanlıcada 'kucaklamak' o ile mi u ile mi?

**Mehmet Ölmez**

*İstanbul Üniversitesi*

mehmetolmez@istanbul.edu.tr

### Özet

Arap harfli Türkçe kaynaklarda yuvarlak ünlülü sözcükleri doğru tespit etmek zor bir konudur. Eğer bu tür sözcükler günümüzde unutulmuşsa içerisinde *o/u* veya *ö/ü* bulunan sözü doğru okumak çok zorlaşacaktır. Böylesi bir durumda ilk bakılacak olan o sözün türevlerinin günümüz Türk dillerinde yaşayıp yaşamadığıdır. 1930'dan bu yana Latin harfli sözlüklerde, metin çalışmalarında *koç-* 'kucaklamak' diye bir fiil geçmekte ve bu fiil 2020'lerdeki çalışmalara kadar tekrar edilmektedir. Gerçekte bugünkü *kucak* sözünün kökü olan bu fiil tereddütsüz bir şekilde *u* ile *kucak* okunmalı ve önceki yayınlar da buna göre düzeltilmelidir. Makalede konuyla ilgili çalışmalarda yer alan okuyuşlar ve anlamlandırmalar ortaya konmaktadır.

*Anahtar kelimeler:* Osmanlıca, ünlü niteliği, yuvarlak ünlüler, transkripsiyon sorunları

### Giriş

1943 – 1972 arası çıkan Tarama Sözlüklerinden başlayıp 2018'lere kadar yayımlanan Osmanlıca ve Eski Osmanlıca (~ Eski Anadolu Türkçesi) metin yayınlarında karşımıza çıkan, *koç-* ~ *koc-*, *koçuş-* ~ *kocuş-* diye transkripsiyonlanan bir fiil vardır. Bu fiile ve türevlerine Türk Dil Kurumu'nun ilk seri *Tarama Sözlüğü*'nden ikinci ve genişletilmiş, düzeltilmiş, yeniden düzenlenmiş olan *Tarama Sözlüğü*'ne gelene kadar her çalışmada rastlarız. Şimdi öncelikle bu verileri kısaca sıralayalım:

### Ele Alınan Sözcükler ve Örnek Cümleler:<sup>1</sup>

**koç-**<sup>2</sup> 'kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak'

<sup>1</sup> Tarama Sözlüğü baskılarından alınan okuyuşlar asıllarına yakın olarak aktarılmış, konu gereği ihtiyaç halinde düzeltildi dipnotlarda gösterilmiştir. Söz konusu sözlükte yararlanılan, kullanılan Yusuf ü Züleyha, Dede Korkut, Süheyl ü Nev-Bahar ve daha başka temel kaynakların günümüz bilgilerine göre yeni, mükemmel okuyuşları vardır. Dolayısıyla burada yer alan okuyuşlar bu yayınlara göre yeniden değerlendirilmelidir.

<sup>2</sup> TanTarS, I'de *-mak* ile *koçmak* ekinde yazılmış (TanTarS, I, 473).

§ ... oğlunun boynunu **koçtu**<sup>3</sup> (Dede. XIV)

§ *Pes Âdem anı tuttu ve koçtu anın ile eşirgenmek için.* (Enb. XIV)

§ *Gördüler kim kubbe içinde yedi arış bir acayip sin, kol sarıp koçmuş yatur, issini* (İs. H. XIV-XV)

§ **Koçuben** hoş güzeli dişleyeyin / Kuşluğa değin nola işleyeyin (Cam. XV)

§ *Ve dahi koçmiya, belki uru<sup>4</sup> turu selâm vere.* (Faza. XV)

Sözlükte devamla bu maddede sekiz örnek daha *-o-* ile *koç-* okunur (TanTarS, I, 1943: 473-474). Burada *koç-* filinin hemen sonrası *koçuş-* fiili de yer alır:<sup>5</sup>

**koçuş-** ‘kucaklaşmak, sarmaşmak’

§ *Gördüler kim koçuştular, görüştüler . . .* (Dede. XIV)

§ *Döşeğe girip koçuşup yattılar / Ba'dezan malûm ki bunlar nettiler* (Cam. XV)

§ **Koçuşurlar** ulaşır can cana / Salarlar gönleği ol dem yabana (Şeh. Ş. XVI)

§ *Andan ikisi Paşa ile öpüşüp koçuşup* (Ev. XVII)

§ *Ayağa kalkıp hakirin elini eline aldı öpüşüp koçuştuk* (Ev. XVII)

Sözlüğün 1954'te çıkan III. cildinde *koç-* için yedi yeni örneğe daha yer verilir (TanTarS, III, s. 463). Bundan başka *koçul-* ‘kucaklanmak; sarılmak’; *koçuş-* ‘kucaklayış’; *koçuş-* ‘kucaklaşmak, sarmaşmak’ yer alır (TanTarS, III, s. 464). Buraya 463. sayfada geçen *koçmacık* ‘şöyle bir kucaklamak’ da katılmalıdır. Bu ciltte ayrıca *koçadüşmek* örneği de görülür:

**koçadüşmek** ‘kucaklayıvermek, sarılıvermek’: *ol dem server-i âlem ah edüp at boynun koçadüştü* (Müslim. XV. 17.15) [TanTarS, III, 1954: 463]

Aynı sözlüğün 1957'de IV. cildinde *koç-* ~ *kuc-* için (orada *koçmak* ve *kucmak*) 13 yeni örneğe daha yer verilir (TanTarS, IV, s. 528-529); *koçuş-* ~ *kocuş-* için de beş yeni örnek yer alır (TanTarS, IV, s. 529).

Tarama Sözlüğü'nün 1963-1972 yılları arasında yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş baskısında yukarıda yer verilen örnekler 1969 yılına ait olan IV. ciltte, yani K-N harfleri ile başlayan maddeleri içeren ciltte yer alır. Konumuzla ilgili burada yer alan maddelere kısaca şu şekilde yer verebiliriz:

<sup>3</sup> Bu ve benzeri okuyuşlar, *koçtu*, *koçmuş*, *koçuben* (bu özellikle anlamsız bir okuyuştur, ek *-uban* ve *-üben* şeklinde uyuma girer) gibi günümüz Türkçesinin ses yapısına yaklaşıtırılan okuyuşlar konusunda ilk notuma bakınız. Bu çalışmada amaç ve görev *Tarama Sözlüğü*'nde yer alan örnekleri asıllarına ulaşıarak kontrol ve düzeltme değildir, ideal olanı bu olurdu, ancak bu uzun vadeli bir iştir.

<sup>4</sup> 1943 baskısı Tarama'da *uru* okunan söz 1969 baskısında *örü* olarak düzeltilir: *örü turur* (TarS, s. 2594).

<sup>5</sup> TanTarS, I, 474.

**koçadüşmek** : Kucaklayıvermek, sarılıvermek. (1 örnek)

**koçmacık**: Şöyle bir kucaklamak. (1 örnek)

**koçmak, (kocmak, koşmak (II) )** Kucaklamak, sarılmak, bağırına basmak. (46 örnek)

**koçulmak: 1 .** Kucaklanmak. **2.** Sarılmak. (3 örnek)

**koçuş** : Kucaklayış. (1 örnek)

**koçuşmak, (kocuşmak) :** Kucaklaşmak, sarmaşmak. (17 örnek)

Peki Tarama Sözlüğü dışındaki metin yayımlarında ve sözlüklerde durum nasıldır? Öncelikle yayım yıllarına göre *o* ile okuyuşun yer aldığı çalışmalara yer vereyim:

1942: **koç-** 'kucaklamak, deraguş etmek' (Şeyhi Divanı, s. 71)

1946: **koç-** 'kucaklamak, sarılmak, deraguş etmek' (D. Dilçin, s. XIVa)

1946: **koçuş-** 'kucaklaşmak' (D. Dilçin, s. XIVa)

1966: **koçuş-** 'kucaklaşmak' (A. S. Levend, s. 239a)

1983: **koç-, koc-, koşmak (II)** 'kucaklamak, sarılmak, bağırına basmak';

**koçadüşmek** : Kucaklayıvermek, sarılıvermek; **koçulmak: 1 .** Kucaklanmak. **2.** Sarılmak; **koçuş**: Kucaklayış; **koçuşmak, (kocuşmak) :** Kucaklaşmak, sarmaşmak (C. Dilçin, YeniTarS, s. 142a)

1985: **koç-** 'sarmak, sarılmak, bağırına basmak' (TemelTS, s. 729b)

1991: **koç-** 'kucaklamak, sarılmak' 1604, 1770 vd. (C. Dilçin)<sup>6</sup>

1991: **koça koça** kucaklaşarak, kucaklayarak 837, 4676 (C. Dilçin)

1991: **koçış-** kucaklaşmak, sarmaşmak 1833, 4663 ~ **koçuş-** 1920, 3855, 5272 (C. Dilçin)

1994: **koç-:** ol **koçdı** buñı 1781a, **koçdukça** kemer miyânın 1432a, 1746a (N. Tezcan, s. 313a)

1998: **koç-** 'kucaklamak, sarılmak' 77a/4, 76b/21: *ışhâk kuçdı, bedenine yapışdı* 76b/21; *ış'ı kuçdı* 77a/4 (M. Yelten)<sup>7</sup>

1998: **koç-** 'kucaklamak' 50a/12, 54b/3; *anası anı koçup vidâ'laşdılar* 50a/12 (A. Tekin)

2000: **koç-** 'sarılıp bağıra basmak, zamm, der-ber etmek' (Vefik Paşa, Toparlı, s. 242a)

2003: **koç-** 'kucaklamak', krş. **kuç-** (Toparlı vd., s. 152a, 161b)

2004: **koç-, koş-** 'kucaklamak, sarılmak' (M. Demirel, s. 286b)

2004: **koçuş-** 'kucaklaşmak, sarılmak' (M. Demirel, s. 286b)

<sup>6</sup> Buradaki okuyuşla ilgili olarak S. Tezcan'ın notlarında bir bilgiye rastlamadım. Ancak İ. Taş konuyla ilgili çalışmasında *koç-* okunuşunun *u* ile değiştirilmesi / düzeltilmesi gerektiğini açıkça belirtir, bk. İ. Taş, 2015, s. 72.

<sup>7</sup> Bu yayında sözlük kısmında *-o-* ile *koç-* okunsa da metin kısmında örneklere *-u-* ile *kuç-* şeklinde yer verilir.

- 2005: **koç-** ~ **kuç-** ‘kucaklamak, sarmak’ (Misalli, s. 1722b)  
 2005: **koçuş-** ~ **kocuş-** ~ **kuçuş-** ‘kucaklaşmak’ (Misalli, s. 1722b)  
 2011: **koç-** ‘kucaklamak’ M42/2, M74/9: kızını züleyhâ dēp koçar ėmdi  
 M42/2 (A. Cin)  
 2013: **koç-** ‘kucaklamak, sarılmak’ 1604, 1770 vd. (Ö. Ciğa)<sup>8</sup>  
 2013: **koça koça** kucaklaşarak 837, 4676 (Ö. Ciğa)  
 2013: **koçuş-** kucaklaşmak 1833, 4663 ~ *koçuş-* 1920, 5272 (Ö. Ciğa)  
 2013: **koçmak:** Bir sinek bir devenin / Çekmiş budun koparmış /  
 Salınıban seğirtir / Bir yâr ister koçmağa (M. Sever, s. 168)  
 2014: **koçuş-** ‘*uķām*’ maddesinin tanımında: [*uķām*] Bir cins balık  
 adıdır. Ve bir nevc deniz yılanına denir ki [esved] itlāk olunan kara  
 yılanı gâh u bî-gâhde denizin kıyısına varıp safır eyledikte *uķām* de-  
 nizden taşra çıkıp bir zamân birbirine sarmaşıp *koçuştuktan* sonra  
 ayrılıp her biri yerlerine giderler. (M. Koç, E. Tanrıverdi, s. 5120a)  
 2018: **koç-** ‘kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak’ (M. Erdem, s. 328:)<sup>9</sup>

Bu okuyuşların dışında, ağırlıklı olarak dil çalışmalarında durum farklıdır, *koç-* yerine *kuç-* okuyuşu yaygındır, aşağıda bunlardan sadece bir kısmı, esasen de Anadolu sahasına ait olanlar sıralanmıştır:<sup>10</sup>

- 1974: **kuca git-** ‘kucaklamak’, **kuca kuca** ‘kucaklaşarak’, **kuçuş-** ‘kucaklaşmak’ (Mazıoğlu, 62a)  
 1982: **kuç-** ‘kucaklamak, sarılmak’ (Canpolat, s. 316a)  
 1989: **kuç-**, **kuç-** ‘kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak’ (Ersoylu, s. 319a)  
 1991: **kuç-** ‘kucaklamak, sarılmak’ (K. Yavuz, s. 346)  
 1995: **kuç-** ‘kucaklamak, sarılmak’ (Akkuş, s. 711)  
 2003: **kuç-** ‘kucaklamak’ (A. Merhan, s. 425)  
 2005: **kuç kuçağ ol-** ‘kucaklaşmak, sarmaş dolaş olmak’; **kuçuş-** ‘kucaklaşmak’ (R. Dankoff, s. 184)  
 2008: **kuç-** ‘kucaklamak’ (N. Bayraktar, s. 643)

Neredeyse 100 yıla yakın bir döneme dağılan metin yayımlarına ait bütün bu farklı okuyuşları bir araya getirmemizin belirli sebebi vardır: Ortada bir söz, bir fiil var olmakla birlikte 1930’lardan neredeyse 2020’lere kadar hem yayınlarda hem de sözlüklerde ikili bir okuyuş, sözcüğün kökündeki ünlünün niteliği hakkında, o

<sup>8</sup> 3855’de yer alan *koşdıdı* örneği de herhalde burası ile ilgili olmalı olacak, krş. dizin: *koş-* ‘kucaklamak’.

<sup>9</sup> Burada verilen anlam TanTarS, I’de yer alan okuyuş ve anlamın aynısıdır.

<sup>10</sup> Özellikle dil çalışmalarında, Harezmi – Kıpçak sahasına ait çalışmalarda ele aldığımız söz olması gerektiği şekilde *-u-* ile *kuç-* şeklinde okunduğu için burada her kaynağı anmıyorum, örnek olması amacıyla esas olarak Anadolu sahasına ait eserleri, örnekleri veriyorum.

mu *u* mu oluşu konusunda tereddütlerin var oluşudur. En güvenilir, en önde gelen sözlüklerde bile bu tereddütün varlığı konuyu ele almama sebeptir.

Ortak Türk dili dokuz ünlü bulundurmasıyla birçok Avrupa ve Ortadoğu dillerine göre ünlüler açısından zengindir. Ancak tarih içerisinde farklı dönemlerde farklı alfabelerle Türk dilini yazıya geçirmek söz konusu olunca özellikle yuvarlak ünlülerin yazımında dörtlü (*o, ö, u, ü*), düz ve dar ünlülerin yazımında ikili (*ı, i*), düz geniş ünlülerin (*a, e ve é*) yazımında ikili tereddütler, ihtimaller söz konusudur. Eski Türk yazısıyla (runik) *o/u* ile *ö/ü* birbirlerinden ayırt edilebilirken Uygur ve Arap harfli alfabelerde bu dört ünlü hemen hemen ayırt edilemezler (Uygurcada ilk hecede durum farklıdır, Arap harfli alfabede de *qaf, tı* gibi harfler ile yalnız *o/u*, *kef* ile yalnızca *ö/ü* kullanılabilir, bu durum söz konusu alfabenin küçük bir ayırt edici yönüdür). Bu konunun bir yönüdür. Konunun öteki yönüne gelince, Oğuz grubu Türk dilleri ile Çağatay grubu Türk dilleri bazı sözcüklerde *o – u* konusunda birbirlerinden ayrılmakta, birisinde *o* ile olan ötekisinde *u* ile kullanılmaktadır: Oğuzca *boz-*, Çağatay *buz-*; Oğuzca *dog-*, Çağatayca *tug-*; *toprak*, Çağatayca *tuprak*. Dolayısıyla tarihi bir metni okurken, yorumlarken bu metni hangi alana ait olduğu da göz önünde tutulmalı, bir karışıklığa yol açılmamalıdır.

Şimdi gelelim konumuz olan *koç- ~ koc- (?)* 'kucaklamak' ve bunun türevine. Kelime bildiğim kadarıyla bu halde ilk kez Caferoğlu'nun El-İdrak çevirisinde *o* ile *koçdı* şeklinde okunur (orada *qoç-dı*, Caferoğlu, 1931 s. 78). Bunu izleyen çalışmalarda, özellikle her iki dönem *Tarama Sözlüğü* çalışmasında yalnızca *o*'lu *koç-* okuyuşu karşımıza çıkar. Hatta buraya bu serinin ilk kaynağı olarak 1934'te yayımlanan "Tarama"yı da ekleyebiliriz: *kocuş, kocuş-, koçuş, kocuşma, koçuş-* (TarD-II, 1934, 1097b).

Sözlüklere ve sözlükçülere gelince, 1972'de yayımlanan ilk etimoloji sözlüğünde, Clauson'da dahi konuya ilişkin bir şüphe, ikilik vardır: sözcüğe *u* ile açık ve net bir *kuç-* 'to embrace' şeklinde yer veren Clauson yukarıda yer verdiğimiz TanTarS I ve III'e göndermede bulunarak yararlandığı kaynaktaki okuyuş dolayısıyla tereddüt etmekte ve Osmanlıca için "**kuç-** (or **koç-**?)" şekillerine yer vermektedir (Clauson 590a).

TemelTS adlı Kamus'un Latin harfli 1985'teki yazımında da ele aldığımız fiil *-o-* ile *koç-* şeklindedir (yuk. bk.).

Şu ana kadar en sık ve güvenle kullandığım *Misalli Sözlük*'te bile bu konuda tereddüt vardır: *koçmak ~ kuçmak* (< Eski Türkçe *kuç-mak ~ \*küç-mak*) 'kucaklamak' (2005: 1722b).

Misalli'nin kısa versiyonunda maddebaşının sırası değişir: *kuçmak ~ koçmak* 'kucaklamak, sarmak' (2007: 653a).

A. Tietze'nin sözlüğünde ise "*kuç-/kuc-/koç-* 'kucaklamak' DS 2895, TS 2593–97 < ETk. *kuç-* a.m. Clauson 1972" şeklinde yer alır. Belli ki Derleme Sözlüğü'ne nasıl girdiği belli olmayan *koçmak* (Yusufeli) ve *kocuşmak* (Lapseki) Tietze'yi de

ikileme düşürmüş ve *o*'lu şekle yer vermiş. Derlemeyi yapanların neyin etkisinde kaldıklarını bilemeyiz ancak bu şekiller aslî olamaz, Eski Anadolu Türkçesindeki ve Osmanlıcadaki şekiller okunuşu için kaynak da olamaz. Derleme'ye uzanan bu *o*'lu kayıtlar Anadilden Derleme'ye dayanıyor olabilir (*koçmak* 'kucaklamak' Maraş, G. Antep, Hamit Zübeyr, 1932, s. 241b).

Şimdi yukarıdaki okuyuşları ve sözlük maddelerini değerlendirebiliriz:

Tarihî dönem metinlerde, Kıpçakça kaynaklardan Eski Anadolu Türkçesine, Osmanlıca kaynaklara varana değin tamamındaki *koç-* okuyuşu *kuç-* olarak düzeltilmeli, buradan türeyen şekiller de şu şekilde sıralanmalıdır:

**kuç kucak ol-** 'kucak kucağa olmak'

**kuçadüş-** 'kucaklayıvermek, sarılıvermek'

**kuçmacık** 'şöyle bir kucaklamak'

**kuç-, (kuc-, kuş- (II))** 'kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak'

**kuçul-** 'kucaklanmak'

**kuçuş** 'kucaklayış'

**kuçuş-, (kucuş-)** 'kucaklaşmak, sarmaşmak'

## Derleme Sözlüğü'ndeki Durum

Derleme Sözlüğü'nde bu konuda ilgi çekici bir şekilde ikilik bulunmaktadır. Madde yazarı Tarama Sözlüğü'nden de (az bir ihtimalle) etkilenmiş olabilir. Ancak derleme çalışmalarında bu tür "düzeltme" hadiselerine (kendi alan çalışmalarımdan) rastlanmaktadır:

*guçmak* "kucaklamak, sevmek" (çocuk dilinde) (Derleme 1972, s. 2187b)

*koçmak* ~ *koçmak*, *kocuşmak*, *kuçmak*, *kucuklamak* "kucaklamak; cinsel ilişkide bulunmak" (Derleme 1975, s. 2895a)

## Sonuç

*kuç-* 'kucaklamak' fiili uzun ünlülü olmalı, başka türlü Oğuzcadaki ötümlüleşme açıklanamazdı. Ancak bu uzunluğu bugün için destekleyen tarihî kaynaklar yoktur. Buradan türeyen *kucak* ise herhalde *\*kuç-ak* şeklinden türemiş olabilir, ancak Eski Türkçenin yapısı açısından bakılırsa fiillere ancak *-gAk* şeklinde bir ek gelebilmektedir. Dolayısıyla bu şekil kuramsal düzeyde kalmaktadır. Konuyla ilgili olarak TMEN III, § 1432'deki kaynaklara, Clauson'da yer alan bilgilere (590a ve 591a), Erdal'da yer alan açıklamalara (OTWF, s. 395, dipnot 463) bakılabilir.<sup>11</sup> *kuç-* ~ *guç-*

<sup>11</sup> Hemen hemen çoğu dil çalışmasında, 1972 (Clauson), 1991 (Erdal), 2015 (İ. Taş) doğru şekli verilen, okunan sözün 2000 hatta 2010'lu yıllarda niçin hala *-o-* ile *koç-* şeklinde okunduğu sorulabilir. Aklıma gelen tek açıklama, alana ilişkin çalışmaların takibinin zayıflaması, yayın sayısının çokluğu ve sıklığı dolayısıyla yeniliklerin gözden kaçması, bir de yıllar önce, alanın başvuru

için türkülerden, deyimlerden, atasözlerinden de örnekler aranıp bulunabilirdi, ancak buradaki kısa değininin amacı *kuç-* fiili ve ailesini yazmak değil, tarihî dönem kaynakların okunuşunda görülen bir hataya dikkat çekmektir.

## Tarama Sözlükleri

- 1943: *Türkiye Türkçesinin Tarihî Sözlüğü Hazırlıklarından XIII. Asırdan Günümüze Kadar Kitaplardan Toplanmış Tanıklariyle Tarama Sözlüğü*. I, TDK, İstanbul Cumhuriyet Basımevi, 862 s. + VIII (düzeltiler).
- 1945: *Türkiye Türkçesinin Tarihî Sözlüğü Hazırlıklarından XIII. Asırdan Günümüze Kadar Kitaplardan Toplanmış Tanıklariyle Tarama Sözlüğü*. II, A-İ, TDK, İstanbul Cumhuriyet Basımevi, 1- 557.
- 1953: *Türkiye Türkçesinin Tarihî Sözlüğü Hazırlıklarından XIII. Asırdan Günümüze Kadar Kitaplardan Toplanmış Tanıklariyle Tarama Sözlüğü*. II, K-Z, TDK, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 559-1090.
- 1954: *Türkiye Türkçesinin Tarihî Sözlüğü Hazırlıklarından XIII. Asırdan Günümüze Kadar Kitaplardan Toplanmış Tanıklariyle Tarama Sözlüğü*. III, TDK, Ankara, Karınca Matbaası, 840 s.
- 1957: *Türkiye Türkçesinin Tarihî Sözlüğü Hazırlıklarından XIII. Asırdan Günümüze Kadar Kitaplardan Toplanmış Tanıklariyle Tarama Sözlüğü*. IV, TDK, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 923 s.
- 1969: *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanmış Tanıklariyle Tarama Sözlüğü*. IV, K-N, TDK, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2143-2902 arası.

## Kaynaklar

- Akkuş, M. (1995). *Kitab-ı Gunya, İnceleme-Metin-İndeks, Tıpkıbasım*. TDK: Ankara.
- Ayverdi, İ., Topaloğlu, A. (2007). *Kubbealtı Lugatı Türkçe Sözlük*. Kubbealtı: İstanbul.
- Bayraktar, N. (2008). *Ebû'l-Fazl Mūsā bin hâcî hüseyin İznîkî, Kaşşü'l-Enbiyâ Tercümesi (Metin-Dizin)*. Ebabil: Ankara.
- Caferoğlu, A. (1931). *Abû-Hayyân: Kitâp al-İdrâk li-lisân al-Atrâk*. İstanbul Darülfünunu: İstanbul.
- Canpolat, M. (1982, <sup>2</sup>1995.). *‘Ömer Bin Mezid: Mecmû‘atü'n-Nezâ‘ir*. TDK: Ankara.

kaynaklarında -o- ile *koç-* okunuşunun yer alması, kaynakların eleştirilmeden, olduğu gibi doğru kabul edilmesidir.

- Ciğa, Ö. (2013). *Sübeyl ü Nev-Bahâr*, (Metin-Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişmeleri – Dizin). Dicle Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Cin, A. (2011). *Türk Edebiyatının İlk Yüsf ve Züleyha Hikâyesi, Ali'nin Kissa-yı Yüsf'u*. TDK: Ankara.
- Clauson, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Clarendon Press: Oxford.
- Dankoff, R. (2004). *Evlîya Çelebi Seyahatnamesi Okuma Sözlüğü*, katkılarla İngilizceden çeviren: S. Tezcan. Sanat Kitabevi: İstanbul.
- Demirel, M. (2004). *Kemâl Paşa-zâde (Şems'ed-dîn Ahmed bin Süleymân), Yüsf u Zeliha*, Harvard Üniversitesi: Cambridge – Massachusetts.
- Derleme (1972). *Derleme Sözlüğü*, VI, G. TDK: Ankara.
- Derleme (1975). *Derleme Sözlüğü*, VIII, K. TDK: Ankara.
- Dilçin, C. (1991). *Sübeyl ü Nev-Bahâr, İnceleme – Metin – Sözlük*. AKM: Ankara.
- Dilçin, D. (1946). *Şeyyad Hamza, Yüsf ve Zeliha*. TDK: İstanbul.
- Doerfer, G. (1967). *Türkische und mongolische Elemente im neupersischen*, III. Franz Steiner: Wiesbaden
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation. A Functional Approach to the Lexicon*, I-II. Harrassowitz: Wiesbaden.
- Erdem, M. (2018). *Ferîsteoğlu Mehmed b. Abdüllatif Bahrî'l-Hikem Hikmetler Denizi, Karşılaştırmalı İnceleme Metin – Sözlük – Tıpkıbasım*. Grafiker: Ankara.
- Ersoylu, İ. H. (1989). *Cem Sultan'ın Türkçe Divan'ı*. TDK: Ankara.
- İshak Refet [Işıtman] ve Hamit Zübeyr [Koşay]. (1932). *Anadilden Derlemeler*. Hakimiyeti Milliye Matbaası: Ankara.
- Levend, A. S. (1966). *Ali Şir Nevaî*, II. TDK: Ankara.
- Mazıoğlu, H. (1974). *Ahmed Fakih, Kitâbu Evsâfi Mesâcidi'-Şerife*. TDK: Ankara.
- Merhan, A. (2003). *Die ‚Vogelgespräche‘ Gülşebri's und die Anfänge der türkischen Literatur*. Pontus Verlag: Göttingen.
- Misalli (2005). *Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İlhan Ayverdi, redaksiyon-etimoloji: A. Topaloğlu, 2, H-N. Kubbealtı: İstanbul.
- Özkan, M. (1993). *Mahmûd b. Kâdî-i Manâyâs: Gülistan Tercümesi*. TDK: Ankara.
- Sever, M. (2013). *Türk Halk Şiiri*. Ankara Üniversitesi: Ankara.
- TarD-II: Osmanlıcadan Türkçeye söz Karşılıkları Tarama Dergisi*, 2. cilt. TDTC: İstanbul (1934)
- Taş, İ. (2015). *Sübeyl ü Nev-Bahârda Eskiçil Öğeler*. TDK: Ankara.
- Taş, İ. (2019). *Şeyyad hamza, Yüsf ve Zeliha*. TDK: Ankara.
- TDK (1942). *Şeyhi Divanı*. TDK: İstanbul.



- Tekin, A. (1998). *Şirvanlı Mahmûd, Tarih-i İbn-i Kesîr Tercümesi (4. Cilt, 1. Kısım), Dil Özellikleri – Metin – Sözlük*. TDK: Ankara.
- Temel TS (1985). *Temel Türkçe Sözlük, Sâdeleştirilmiş ve Genişletilmiş Kâmûs-ı Türkî*, Tercüman Gazetesi yayını, ilmî kontrol ve redaksiyon: Mertol Tulum; bu cildin hazırlanması çalışmasına katılanlar: Y. Akdoğan, N. Birinci, C. Okuyucu, M. Özkan, K. Yetiş, H. Açıkgöz, A. Bilgin, H. Uzun, M. Yelten; yardımcı olarak çalışanlar: F. Arbak, M. Çelik, T. Karaağaç, S. Kulaksızoğlu; tashihleri yapan: H. Akay. Tercüman: İstanbul.
- Tezcan, N. (1994). *Lâmi'is Güy u Çevgân*. Franz Steiner: Stuttgart.
- Tezcan, S. (1994). *Sühbeyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*. Simurg: Ankara.
- Tietze, A. (2016). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*. K-L. TÜBA: Ankara.
- Toparlı, R. (2000). *Lehce-i Osmânî*, Ahmet Vefik Paşa. TDK: Ankara.
- Koç, M., Tanrıverdi, E. (2014). *El-Okyânûsu'l-Basît fi Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît, Kâmûs'ul-Muhît Tercümesi, Mütercim Âsım Efendi*, 6. cilt. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı: İstanbul.
- Yavuz, K. (1991). *Şeyhoğlu Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ (İnceleme-Metin-İndeks)*. AKM: Ankara.
- Yelten, M. (1998). *Şirvanlı Mahmud, Târih-i İbn-i Kesîr Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*. TDK: Ankara.

### Should 'kucaklamak' in Ottoman Texts be Read with o or u?

It is difficult to accurately identify the words with rounded vowels in Turkish sources written in Arabic script. If such a word is forgotten and is no longer in use, it is even more difficult to correctly read if it includes *o/u* or *ö/ü*. In such a case, the first thing to check is whether any derivatives of the word in question are in use in modern Turkic languages. A verb spelled as *koç-* 'to hug, to embrace' can be found in various works and dictionaries in Latin script from the 1930s until today. This verb, which is in fact the root of the noun *kucak* 'arms; embrace (noun)' today, should definitely be read as *kuç-* with an */u/*, and previous publications that discuss it should be corrected accordingly. This paper presents the relevant spellings and interpretations from various works.

*Keywords:* Ottoman Turkish, vowel qualification, round vowels, transcription problems